

Handlingsplan förorenade områden

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Senast reviderad	Beslutsinstans
Handlingsplan förorenade områden	Plan	2022-02-02 § 9	Miljö- och tillsynsnämnden
Dokumentansvarig/processägare	Version	Diarienummer	Giltig till
Samhällsbyggnad	1	21MTN33, 21KS558	2024-12-01
Dokumentinformation	Handlingsplan för arbetet med förorenade områden.		
Dokumentet gäller för	Tjänstepersoner inom Samhällsbyggnad		

I Bakgrund och syfte

Ett förorenat område är en plats som är så förorenad att den kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. På ett sådant område överskrider halterna av en förorening den lokala bakgrundshalten, det vill säga halten av ett ämne som förekommer naturligt i omgivningen. Området kan utgöras av mark, vatten, sediment och/eller byggnader och anläggningar.

Länsstyrelsen har kartlagt potentiellt förorenade områden i Norrbottens län. En del av dessa har sedan inventerats och riskklassats enligt MIFO fas 1. Dessa områden finns sammanställda i det så kallade EBH-stödet, en databas som administreras och samordnas av Länsstyrelsen. MIFO är en metodik för inventering av förorenade områden som har utarbetats av Naturvårdsverket (Rapport 4918). MIFO fas 1 omfattar en orienterande studie som resulterar i en samlad riskbedömning där objektet tilldelas en riskklass från 1 - 4, där 1 innebär mycket stor risk för människors hälsa och miljön och 4 innebär liten risk. Riskbedömningen i den orienterande studien ligger sedan till grund för bedömning av vilka objekt som bör genomgå miljötekniska undersökningar enligt MIFO fas 2. Om underlagsinformationen för ett objekt är för knapphändig för att genomföra en riskklassning under fas 1 branschklassas endast objektet. Många potentiellt förorenade områden kan få en förändrad riskklass efter inventeringsfasen.

Piteå kommun har tagit fram en handlingsplan som beskriver vilka förorenade områden som finns inom kommunen och hur dessa ska hanteras. Handlingsplanen ska ge förutsättningar för ett mer strategiskt och systematiskt arbete för att uppnå miljömålet Giftfri miljö. Handlingsplanen syftar till att tydliggöra vilka prioriteringar som ska göras, resurser, ansvarsområden, mål för arbetet med förorenade områden samt anger strategi och tidsplan för de aktiviteter som behöver genomföras.

2 Beslut, giltighetstid och uppföljning

Piteå kommun har en handlingsplan för arbetet med förorenade områden som fastställdes av kommunstyrelsen 2013 (KS 2013-01-28 § 8). På uppdrag av Miljö- och tillsynsnämnden har avdelningen Miljö- och hälsoskydd reviderat handlingsplanen. Den reviderade handlingsplanen gäller tills vidare dock som längst till år 2030. Handlingsplanen är under denna tid styrande för kommunens arbete med förorenade områden. Planen ska under giltighetstiden hållas aktuell och följas upp. Revidering av handlingsplanen ska ske minst en gång per mandatperiod. Övergripande ansvar för uppföljning och justering samt uppdatering av handlingsplanen åligger avdelningen Miljö- och hälsoskydd.

3 Lägesbeskrivning

Lägesbeskrivningen redovisar de förutsättningar som påverkar hur Piteå kommun ska bedriva arbetet med förorenade områden. Uppgifter är hämtade från länsstyrelsens databas över potentiellt eller konstaterat förorenade områden (EBH-stödet, senast uppdaterat 2019-11-15), tillsynsmyndighetens interna ärendehanteringssystem (Ecos) samt tillsynsmyndighetens register över pågående miljöfarliga verksamheter (tillsynsregister).

3.1 Förekomst av förorenade områden

Inom Piteå kommun finns det totalt 483 potentiellt eller konstaterat förorenade objekt i EBH-stödet (figur 1). Av dessa är 58 objekt inventerade och riskklassade (RK). Övriga är enbart identifierade och branschklassade (BK), vilket innebär att det inte finns lika mycket information om objekten och att risken bedömts översiktligt utifrån bransch. Av de inventerade och riskklassade objekten tillhör 22 riskklass 1 och 2 och bedöms därmed vara prioriterade.

Bland de 483 potentiellt eller konstaterat förorenade objekten i EBH-stödet ingår 29 drivmedelsanläggningar som hanterats inom ramen för Svenska Petroleuminstitutets Miljösaneringsfond AB (SPIMFAB). Dessa objekt tillhör branschklass 2 men har inte inventerats enligt MIFO. Alla dessa objekt ska dock vara undersökta och/eller åtgärdade och kräver inga fortsatta insatser. Dessa har därför räknats bort från antalet objekt som återstår att inventera.

I tabell 1 redovisas fördelningen av objekten i EBH-stödet inom olika branschklasser (BK). Det framgår hur många objekt i respektive branschklass som har inventerats och vilken riskklass (RK) objektet tilldelats. Vidare framgår hur många objekt som återstår att inventera. Objekt i bransch- och riskklass 1 och 2 innebär störst risk och kommer därmed att prioriteras högst i det fortsatta arbetet.

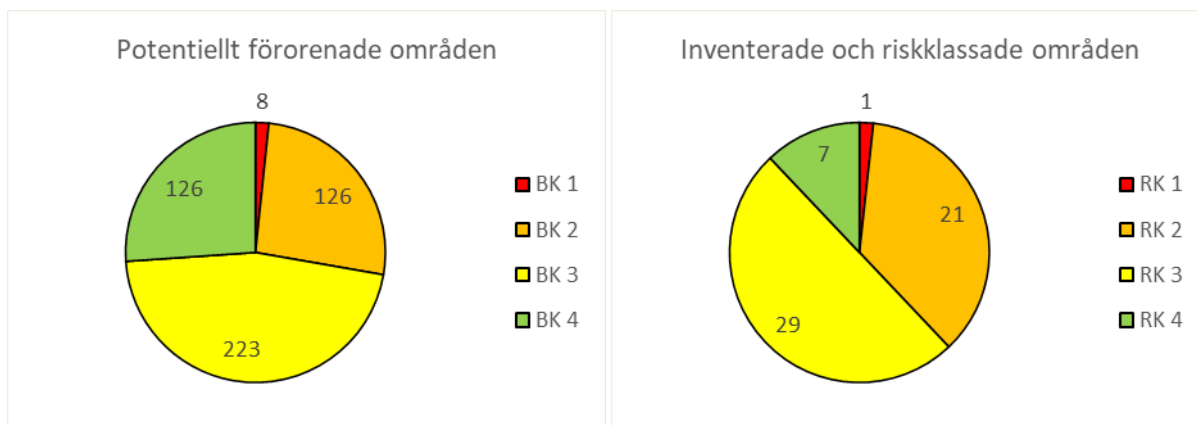
Tabell 1. Fördelning av objekt i EBH-stödet i branschklass (BK) och riskklass (RK) samt antal objekt som återstår att inventera. Antal prioriterade objekt (bransch-/riskklass 1 och 2) har gulmarkerats.

	Antal objekt	Inventerade	RK 1	RK 2	RK 3	RK 4	Ej inventerade
BK 1	8	8	1	2	4	1	0
BK 2	126	26	0	16	7	3	71*
BK 3	223	24	0	3	18	3	199
BK 4	126	0	0	0	0	0	126
Summa	483	58	1	21	29	7	396

*29 objekt hanterade av SPIMFAB har räknats bort (100-29=71) eftersom inga fortsatta åtgärder krävs.

Efter inventering har 22 av 58 objekt bedömts tillhöra riskklass 1 och 2, vilket innebär att de är prioriterade i det fortsatta arbetet.

Figur 1 illustrerar fördelningen av potentiellt eller konstaterat förorenade objekt i EBH-stödet i olika branschklasser (BK). Figur 2 illustrerar fördelningen av objekt i olika riskklasser (RK) efter genomförd inventering.

Figur 1. Potentiella objekt inom branschklass 1-4.

Figur 2. Inventerade objekt inom riskklass 1-4.

3.1.1 Tillsynsarbetet

Miljö- och tillsynsnämnden i Piteå kommun ansvarar för tillsyn inom miljöbalkens område. Nämnden har tillsynsansvar för 18 av 22 prioriterade objekt (riskklass 1 och 2) i EBH-stödet. Det innebär att nämnden ansvarar för att via tillsyn se till att undersökningar och/eller åtgärder genomförs. Av dessa 18 objekt är 11 nedlagda och 7 pågående verksamheter. Det har inte utförts utredning av om det finns någon ansvarig. Länsstyrelsen har tillsynsansvar för resterande prioriterade objekt.

I EBH-stödet finns 71 objekt inom branschklass 2 som ännu inte har inventerats och riskklassats. Det bör noteras att det handlar om både pågående och nedlagda verksamheter. Det måste göras en noggrann genomgång av dessa objekt för att avgöra vilka som bör inventeras och vilka som eventuellt kan avföras.

Förutom objekten i EBH-stödet har nämnden tillsyn över 216 pågående miljöfarliga verksamheter enligt tillsynsregistret. Vid en översiktlig skattning kan 55 av dessa objekt hänföras till branscher med branschklass 1 och 2 i EBH-stödet och bör därmed inventeras.

I Piteå kommun har 23 nedlagda kommunala avfallsdeponier inventerats och riskklassats enligt MIFO under 2003. Underlaget är dock inte inlagt i EBH-stödet utan finns endast i pappersform. Det finns behov av en översyn av riskklassningen. I tabell 2 redovisas vilka riskklasser objekten tilldelats efter inventeringen. Det är den nedlagda deponin i Södra hamn som tillhör riskklass 2.

Tabell 2. Fördelning i riskklass efter inventering av nedlagda kommunala avfallsdeponier.

Bransch	RK 1	RK 2	RK 3	RK 4	Summa
Nedlagda kommunala avfallsdeponier	0	1	5	17	23

Ärenden avseende förorenade områden kan indelas i egeninitierade respektive händelsestyrda ärendetyper. Det egeninitierade tillsynsarbetet ska styras mot de prioriterade objekten. Tillsynen inom förorenade områden kan även omfatta rådgivning, information och samverkan.

Inom det händelsestyrda arbetet finns t.ex. granskning av detaljplaner i exploateringsärenden, tillsynsinsatser vid grävarbeten som påverkar förorenade områden och handläggning av

ärenden där föroreningar påträffas. Baserat på ärendestatistik från Ecos för de senaste tre åren bedöms antalet händelsestyrda ärenden uppgå till ca 10 per år.

3.1.2 Arbete med fysisk planering

Inom Piteå kommun förekommer årligen ett fåtal exploateringsärende eller andra planärenden som berör förorenade områden. Av de inventerade objekten med riskklass 1 och 2 bedöms ett fåtal ligga i områden som kan komma att exploateras inom en överskådlig framtid. Det finns sannolikt förorenade områden som förekommer inom Norrbottenplanens planerade dragning. Dessa bör identifieras i ett tidigt skede för att arbetet inte ska bromsas upp längre fram.

Det är viktigt att föroreningsfrågan lyfts tidigt i planeringsprocessen, för att det inte ska uppstå förseningar. Vid detaljplanering och prövning av förhandsbesked och bygglov bör uppgifter i EBH-stödet användas som kunskapsunderlag. Behov av riskreduktion och mätbara åtgärdsåtgärder ska svara mot den planerade markanvändningen i detaljplaneringen. Dessa kan utgöras av generella eller platsspecifika riktvärden eller motsvarande. Vid prövning av förhandsbesked och bygglov ska det klargöras om en förorening behöver efterbehandlas.

3.1.3 Kommunen som verksamhetsutövare, fastighetsägare eller huvudman

Kommunen har genom sin nuvarande eller tidigare verksamhet ansvaret för utredning och åtgärder för vissa förorenade områden. Här ingår de nedlagda kommunala avfallsdeponierna. Utöver detta kan det finnas ytterligare förorenade områden som kan falla inom kommunens ansvarsområde, men detta är ännu inte utrett.

Kommunen berörs i egenskap av fastighetsägare av ca 100 förorenade områden i EBH-stödet. Kommunen har tidigare agerat huvudman vid bidragsfinansierade undersökningar samt utfört undersökningar till följd av krav från tillsynsmyndigheten.

3.2 Styrande prioriteringsgrunder

Inom Piteå kommun finns behov av att övergripande prioritera mellan de förorenade områdena eftersom de tillgängliga resurserna är begränsade. Egeninitierad tillsyn och handläggning av ärenden sker i följande prioriteringsordning.

1. Händelsestyrda inkommande ärenden.
2. Objekt i riskklass 1 och 2 eller motsvarande.
3. Objekt inom vattenskyddsområde.
4. Objekt inom områden där barn kan exponeras (t.ex. förskola, skola, lekplats).
5. Objekt inom utvecklingsområden.
6. Objekt med föroreningar som har hög hälso- och miljöfarlighet (t.ex. dioxin, arsenik, kvicksilver, PFAS)
7. Inventering av ej riskklassade områden

3.3 Kommunens organisation och ansvar för arbete med förorenade områden

I Piteå kommun är arbetet med förorenade områden organiserat på följande sätt:

- Miljö- och tillsynsnämnden har ansvar för tillsyn enligt miljöbalken. Tillsynen utförs av avdelningen Miljö- och hälsoskydd.

- Samhällsbyggnadsnämnden har ansvar för fysisk planering. Arbetet utförs av Planeringsavdelningen.
- Samhällsbyggnadsnämnden har ansvar för förorenade områden som kommunen är verksamhetsutövare eller som kommunen äger.
- Om arbetet med förorenade områdena kräver samarbete mellan olika förvaltningar ligger det övergripande samordningsansvaret på avdelningen miljö- och hälsoskydd.

3.4 Finansiering

Enligt miljö- och tillsynsnämndens taxa för tillsyn enligt miljöbalken kan avgift tas ut för arbetet med förorenade områden. Detta är möjligt om det går att fastställa vem som är ansvarig för att åtgärda föroreningen. Om det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare har fastighetsägaren ett visst ansvar. Allt nödvändigt arbete med att inventera och undersöka de aktuella områdena kommer inte att kunna finansieras med avgifter. Mer resurser behöver tillföras för att arbeta ska kunna utföras i den takt som krävs för att uppnå miljömålet Giftfri miljö.

Kommunen har möjlighet att söka statligt bidrag till utredningar och åtgärder av prioriterade objekt (riskklass 1 och 2) där det inte finns någon ansvarig. Kommunen har även möjlighet att söka statligt bidrag för att åtgärda förorenade områden (riskklass 1-3 eller motsvarande) inför bostadsbyggande. För att beviljas statliga bidrag måste ett antal kriterier vara uppfyllda.

4 Mål för arbetet med förorenade områden

4.1 Nationella miljömål

Det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljö kvalitetsmål fastställda av riksdagen. Arbetet med förorenade områden berör flera av dessa mål, t.ex. Giftfri miljö, God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet. Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö innebär:

”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället, ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.”

För att uppnå de nationella miljömålen har de brutits ner till mål på olika nivåer, t.ex. preciseringar av miljö kvalitetsmål, etappmål, tillsynsmål, regionala tillsynsmål etc. Regeringen har fastställt sex preciseringar för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö varav ett berör förorenade områden:

”Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön”.

Det finns för närvarande inte något nationellt etappmål för förorenade områden.

4.2 Regionala och lokala miljömål

I Norrbottens län har det inte fastställts några regionala miljömål avseende förorenade områden. Piteå kommun har inte fastställt några lokala miljömål avseende förorenade områden, men har följande övergripande mål:

- *Samhällsbyggnad utgår från social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.*
- *Piteå ska vara Sveriges barnvänligaste kommun.*

5 Strategi

5.1 Nationell strategi för miljöbalkstillsyn

Under hösten 2021 lanserades den nationella strategin för miljöbalkstillsyn för perioden 2022-2024. Förorenade områden ingår som ett tillsynsområde, för vilket det finns två fastställda fokusområden med effektmål och preliminära preciseringar (åtgärder, tillsynsaktiviteter och operativa mål).

5.1.1 Tillsyn av prioriterade förorenade områden med riskklass 1 och 2

Effektmål

- Tillsynsmyndigheterna har tillräcklig förmåga och kunskap att kunna bedriva tillsyn av prioriterade förorenade områden
- Samtliga tillsynsmyndigheter bedriver aktivt tillsyn utifrån en fastställd handlingsplan eller motsvarande styrdokument.

Preliminära preciseringar

Åtgärder

- Kommuner upprättar fastställda handlingsplaner eller motsvarande styrdokument för arbetet med tillsyn av prioriterade förorenade områden.

Tillsynsaktiviteter

- Tillsynsmyndigheter ökar tillsynen av prioriterade förorenade områden. Det leder till ökat antal pågående undersökningar och åtgärder till 2025.

Operativa mål

- Antal prioriterade förorenade områden som har ett utrett ansvar har ökat till 2025 i förhållande till år 2021.
- Antal prioriterade förorenade områden med en påbörjad undersökning eller åtgärd har ökat i förhållande till år 2021.

Uppföljning

- Länsstyrelserna följer upp och redovisar till Naturvårdsverket antalet objekt i riskklass 1 och 2 som har ett utrett ansvar, påbörjad undersökning eller åtgärd.
- Uppföljning av antalet kommuner som arbetar efter en fastställd handlingsplan eller motsvarande styrdokument kommer att ske via Naturvårdsverkets årliga tillsynsenkät.

5.1.2 Anmälan om avhjälpandeåtgärd enligt 28 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Effektmål

- Tillsyn vid avhjälpande av förorenade områden utvecklas så att dessa ärenden handläggs rättssäkert, mer effektivt, och med miljömässigt motiverade krav.

Preliminära preciseringar

Åtgärder

- Kommuner tillförskaffar sig tillräcklig kunskap inom riskbedömningar, representativa halter samt plats specifika riktvärden.

För fokusområdet har preliminära preciseringar för tillsynsaktiviteter och operativa mål ännu inte fastställts. Det har inte heller fastställts hur uppföljning ska ske.

5.2 Strategi för arbete med förorenade områden i Piteå kommun

För att arbeta aktivt mot att nå miljömålet giftfri miljö kommer Piteå kommun att arbeta enligt följande strategi. Inriktningen från den nationella strategin för miljöbalkstillsyn har inarbetats.

- Informationen i EBH-stödet ska uppdateras regelbundet.
- Tillsynsarbetet ska inriktas på objekt i riskklass 1 och 2 eller motsvarande.
- Ansvar för objekt i riskklass 1 och 2 ska utredas.
- Tillsynsinsatserna ska öka avseende objekt i riskklass 1 och 2 genom att inventering och översiktliga undersökningar genomförs.
- Objekt inom vattenskyddsområden och områden där barn kan exponeras ska prioriteras.
- Tillräcklig kompetens inom arbetsområdet ska införskaffas genom att ta del av vägledning från centrala och regionala myndigheter.

För att kunna arbeta strategiskt med förorenade områden är det nödvändigt att informationen i EBH-stödet är aktuell. Eftersom uppdatering av EBH-stödet inte har utförts i tillräcklig omfattning finns stort behov av att uppdatera och kvalitetssäkra informationen. Detta arbete bör utföras snarast, eftersom det kan påverka urvalet av objekt som bör prioriteras för insatser. Det handlar om objektens status, tillsynsmyndighet, om det finns någon ansvarig, om verksamheten är pågående eller nedlagd, om det utförts någon undersökning eller åtgärd på platsen etc. Det behöver även utföras ansvarsutredningar för att klargöra om det finns någon ansvarig som kan bekosta de insatser som bedöms vara nödvändiga.

Uppgifter om de inventerade kommunala avfallsdeponierna måste föras in i EBH-stödet så att informationen blir tillgänglig. EBH-stödet finns tillgängligt som ett punktskikt i kommunens interna GIS-system (GIS4web) under verksamhetstjänsten Länsstyrelsen Miljödata (WMS), LST Potentiellt förorenade områden. Där framgår objektens placering, vilken riskklass de tilldelats eller om de endast är identifierade. Det går däremot inte att få fram ytterligare information om enskilda objekt utan att kontrollera uppgifterna i EBH-stödet.

6 Aktivitets- och tidsplan

För att kunna nå det slutliga målet med arbetet med förorenade områden till år 2050 bedöms ett antal aktiviteter behöva genomföras. Handlingsplanen omfattar i dagsläget endast

tillsynsmyndighetens arbete. Tillsynsaktiviteterna ingår även i tillsynsmyndighetens behovsutredning och tillsynsplan. Aktivitets- och tidplanen redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Aktivitets- och tidplan.

Område	RK/BK	Antal objekt	Aktivitet	Tid (h)	Tidplan
Övergripande administrativt arbete					
Kvalitetssäkring EBH-stöd			Komplettera/revidera uppgifter i EBH-stödet.	40	
Kompetensutveckling			Vägledning och utbildning från Lst och NV.	80	16 h/pers/år
Rapportering (internt och externt)				10	10 h/år
Årlig översyn handlingsplan				8	8 h/år
Egeninitierade tillsynsaktiviteter					
Pågående verksamhet	RK 1-2	7	Initiera översiktlig undersökning via tillsyn	8	1 objekt/år
Nedlagd verksamhet - oklart ansvar	RK 1-2	11	Utredning av ansvar (AU-tomaten).	16	2 objekt/år
Nedlagd verksamhet - inget ansvar	RK 1-2	?	Bidragsansökan för översiktlig undersökning		
Nedlagd verksamhet - ansvar	RK 1-2	?	Initiera översiktlig undersökning via tillsyn		
Nedlagd/pågående verksamhet	BK 1-2	71	Inventera och riskklassa enligt MIFO fas 1 (objekt i EBH-stödet).	120	5 objekt/år
Pågående verksamhet	BK 1-2	55	Inventera och riskklassa enligt MIFO fas 1 (objekt i tillsynsregister).	120	5 objekt/år
Nedlagda kommunala avfallsdeponier	Alla	23	För in i EBH-stödet. Översyn av riskklass.	80	
Händelsestyrda aktiviteter					
Inkommande ärenden			Planläggning, exploatering, incidenter, underrättelse påträffad förorening, anmälan avhjälpandeåtgärd etc.	100	ca 10 ärenden/år

7 Resursbehov

För att målen i handlingsplanen ska kunna uppnås bedöms resursbehovet för egeninitierad tillsyn inom förorenade områden årligen uppgå till ca 500 timmar, vilket motsvarar ca 0,25 årsarbetskrafter fram till 2030.

Historiskt sett har miljö- och tillsynsnämnden nästan uteslutande arbetat med händelsestyrd tillsyn, medan den egeninitierade tillsynen inom förorenade områden har nedprioriterats till förmån för andra tillsynsområden. För nå målen i handlingsplanen måste den egeninitierade tillsynen utföras.

Antagen av Miljö- och tillsynsnämnden 2021-11-24 § 70

Antagen av Kommunstyrelsen 2022-02-02 § 9